

Geduld met God (2): Rondom de leegte

Beste Lierders,

Het is traditie – nu al bijna 15 jaar lang - om, ik citeer: “de zaken scherp te stellen en duidelijke afspraken te maken omtrent wie of wat we onder ‘God’ verstaan”. Voor wie pas recent aansloot: we doen dit om geen misverstanden te hebben omtrent het beeld van God tot wie we ons in de viering continu richten, in gebed en in zang.

Maar - *zo vroegen Koen, Sarah en ikzelf - ons in de voorbereiding af:*

Moéten we dit wel zo sterk profileren?

Gaat dit poneren van ‘wie we zijn en in welke God wij geloven’ nét niet in tégen de oproep van vorige week om als gemeenschap geen ‘wij’ tegenover een ‘zij’ te plaatsen: ‘Wij-van-de-Lier’ spreken af dat voor ons “God” zus en zo is... Kan tellen qua wij-zij gehalte! En het risico is dan niet ondenkbeeldig dat we - geheel onbewust en onbedoeld - uitkomen bij een zekere superieure presentatie van het eigen geloof eerst.

Waren die ‘Afspraken rond God’ van de voorbije jaren dan niet zinvol?

Toch wel: we hadden ze nodig om uit te zoeken wie we zijn en hoe we willen vieren. Vergelijk het met een adolescent die zoekt wie hij is door zijn gedacht klaar en duidelijk te poneren. Maar nu onze gemeenschap al wat steviger staat, hoeft dit misschien niet meer... Een pleidooi dus voor een zekere nederigheid rond ‘Afspraken omtrent God’ want: wij zijn wij om vaste ijkpunten neer te zetten rond wie God wel of niet zou zijn?

En ook **een zekere twijfel rond God** zorgt er voor dat we nederig blijven, zo vertelde Patrick Delanoeye nog recent in de cyclus ‘Geloof en Twijfel’. *Het is duidelijk september: de leerstof van vorig jaar wordt heropgefrist...* En ook Jan De Vriese had het toen over “het Mysterie van de Goddelijke werkelijkheid: met de twijfel als bondgenoot, en de zekerheid als vijand”

Afspraken rond God...voor een hele gemeenschap geldend... of individueel in te vullen?

Af en toe vertellen mensen iets over hun eigen twijfel: tijdens een gesprek na een viering in juni vroeg een Lierganger zich af of ze wel nog gelovig genoeg is om hier iedere zondag mee te vieren?

En uit mijn eigen ‘spannende relatie’ met God:

- Als het me goed gaat, is geloof ik in een God als stuwende kracht tot engagement. Maar wanneer ik in het diepst van mijn ellende zit, mag hij niet té dichtbij komen. Hij mag dan aanwezig blijven...maar stillletjes in een hoekje zitten en wachten..... Er zijn dan mensen die je in moeilijke situaties zomaar zo zeggen ‘Dat komt allemaal goed’. Vanwaar halen ze dit? I.p.v. God wéét: Het komt goed! hoor ik liever ‘God weet.... Komt het goed?’

- En ook in mijn toebehoren bij de Arkgemeenschap voor mensen met een mentale beperking, moet ik wel met een heel ander beeld van God aan de slag: binnen die context kan je gewoonweg niet afkomen met cerebrale beelden van God. En dus zing ik daar mee met totaal andere liederen dan ons Oosterhuis-repertoire.

- En ook als je voorganger bent voor een toevallig verzamelde gemeenschap bijv. op een begrafenis, moet je aan de slag met een bepaald Godsbeeld voor een zeer gevarieerd publiek. Dat alleen al roept op tot schroom en nederigheid.

- Maar ook rond onze Liertafel worden regelmatig onbewust verscheidene Godsbeelden gedeeld bij brood en wijn. Het is goed dat dit hier kan!

Kortom: als er geen duidelijke profilering is van wie God... bewegen we ons rondom een leegte?

Dit beeld is ontleend aan een boekje van de Nederlandse filosoof Cornelius Verhoeven. Hij houdt hierin een pleidooi voor een zekere 'terughoudendheid' in onze voorstelling van God.

Bij dat beeld van 'Rondom de leegte' becroop ons toch wel **een zekere schroom**: het is redelijk gewaagd om in een liturgische gemeenschap waar je mensen wekelijks samenbrengt en waar velen serieus wat tijd in investeren, om dan doodleuk te komen verkondigen dat er 'leegte' is. Het is gewaagd...maar eerlijk.

De vraag is natuurlijk: welke leegte?

- Verhoeven zegt hierover: *"Als we God niet kunnen denken en niet kunnen kiezen, dan blijft alleen een niet-reflecterende vorm van denken... en een niet-kiezende vorm van willen over om de mogelijkheid te scheppen om met de leegte te leven... En er misschien zelfs geborgenheid in te vinden, zij het dan niet de kinderlijke geborgenheid die velen van de religie schijnen te eisen.*

Deze houding - dit leven met de leegte - zou je (met een verdacht geworden woord) contemplatie kunnen noemen. Het is een wijze van denken, waarin de passiviteit overheeft, een denken dat zich niet vastklampt aan bevestigingen en zekerheden. Een contemplatie die zich richt op de leegte. Binnen zo'n contemplatie is de leegte niét pijnlijk, maar vertrouwd.

In het woord 'contemplatie' zit Templum: de tempel, de opgeruimde ruimte. In deze ruimte verschijnt de godheid... of wordt het teken van zijn aanwezigheid verwacht. De godheid is de verwachting dat aan de leegte een zin gegeven zal worden. De contemplatie, het wachten is een positieve houding - anders dan de sceptis - omdat aan de leegte een principieel oneindige betekenis gegeven wordt: geen godsvoorstelling maar een horizon die open opengehouden wordt. De mens mist God van nature. Contemplatie is: het beschouwen van dat gemis. Wachten is het enige, wat wij met zekerheid kunnen" Tot hier Corn. Verhoeven.

Vinden we 'contemplatie' in de Lier?

Het is duidelijk ondergewaardeerd. Het zou kunnen interessant zijn om es te bedenken: hoe onze vieringen deze specifieke invulling van contemplatie zouden kunnen bevorderen?

- Om te beginnen: door onszelf als Lier en al wat hier gebeurt en aangebracht wordt te relativiseren. Volg jij áltijd élk woord en elke gedachte? Neen? Wel, het hoéft ook niet! Aanwezig en verbonden zijn is misschien al genoeg....

- Maar ook: Vragen... vragen laten zijn, en deze niet te willen of moeten beantwoorden... *Zo wees Sarah erop dat ik het blijkbaar besta om een hele toespraak te vullen met ...vragen.*

Terug nu naar dat beeld van de leegte

- Op de kaft van het boekje zie je het woord God cirkelend rondom die leegte. Geen leegte als een draaikolk, geen afgrond, geen vergeetput...maar misschien wél een vulkaan: met de belofte van een overvloed aan vruchtbare lava.

- Ook in andere grote spirituele tradities heb je dit beeld van leegte:

Eind augustus wandelden weer duizenden Moslims in Mekka rond de Kaaba: een 'lege' kubus met binnenin in een hoek enkel: een zwarte steen.

Of in Boeddhistische yoga... een uiterste concentratie op een niets...

N.a.v. de aanslagen in Brussel kwamen in maart vorig jaar nabestaanden samen voor - zoals ze het presenteerden - "een moment van verstillig en verdieping, een ritueel van verbinding" Ze vormden een stille cirkel rondom een leegte. Een kwetsbaar beeld: Wat als een reporter over dit gebeuren zou schrijven "Ik zag alleen leegte". Maar de krantenkop die dag was "een indrukwekkende stille cirkel.

- Want nét leegte.... maakt ruimte: Ruimte voor vragen, ruimte voor 'geduld met God', God als een peut-être.

Of zoals een bezoeker het aanvoelde daar op die schommel in de Magdalenakerk: 'Ik maak leegte in mezelf, zodat God kan schommelen in mij'

Rondom de leegte..... Doet God er dan niet toe?

Toch wel: We komen hier duidelijk niet samen voor een 'feel good' moment! God doet er wel degelijk toe. Alleen weten we niet hoe hem te vatten. Marc Dekesel schrijft "We willen de waarheid/God kennen en we kunnen niet...en dus blijven we bezig".... Je kunt God niet capteren: "Hij isin een zachte bries"

Mijn geloofsbelijdenis zou starten met de frase 'Alsof ik zeker ben van u'. Let goed op hé: Niét 'Heer mijn God, ik ben zeker van u...', Wél 'Alsof ik zeker ben van u.

Sarah Dewolf gooide ons tijdens de voorbereiding zomaar voor de voeten dat we in onze vieringen nooit een geloofsbelijdenis opzeggen ...Tijd om hier es mee aan de slag te gaan?

(Sarah nodigt uit tot het maken van 'huiswerk' tegen volgende zondag): niet 1 geloofsbelijdenis als vast gegeven, maar het samenleggen van verschillende 'beelden van God')

Sabine Vanquaethem

De Lier, 10 september 2017